TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2006 m. kovo 23 d. *

Byloje C-408/03

dėl 2003 m. rugsėjo 30 d. pagal EB 226 straipsnį pareikšto ieškinio dėl įsipareigojimų neįvykdymo,

Europos Bendrijų Komisija, atstovaujama M. Condou-Durande ir D. Martin, nurodžiusi adresą dokumentams įteikti Liuksemburge,

ieškovė,

prieš

Belgijos Karalystę, atstovaujamą E. Dominkovits,

atsakovę,

* Proceso kalba: prancūzų.

palaikomą

Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės, atstovaujamos C. Jackson, padedamos *QC* E. Sharpston,

įstojusios į bylą šalies,

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas V. Skouris, kolegijų pirmininkai P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas, K. Schiemann (pranešėjas) ir J. Makarczyk, teisėjai J.-P. Puissochet, R. Schintgen, P. Kūris, J. Klučka, U. Lõhmus, E. Levits ir A. Ó Caoimh,

generalinis advokatas D. Ruiz-Jarabo Colomer,
posėdžio sekretorė K. Sztranc, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2005 m. rugsėjo 20 d. posėdžiui,

susipažinęs su 2005 m. spalio 25 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Šiuo ieškiniu Europos Bendrijų Komisija Teisingumo Teismo prašo pripažinti, kad:

— Sąjungos piliečių teisei apsigyventi taikydama sąlygą, kad jie turi turėti pakankamai asmeninių lėšų, Belgijos Karalystė neįvykdė įsipareigojimų pagal EB 18 straipsnį ir 1990 m. birželio 28 d. Tarybos direktyvą 90/364/EEB dėl teisės apsigyventi (OL L 180, p. 26),

— numatydama galimybę automatiškai įteikti įsakymą išvykti iš teritorijos Sąjungos piliečiams, kurie per nustatytą terminą nepateikė dokumentų, reikalingų leidimui apsigyventi gauti, Belgijos Karalystė neįvykdė įsipareigojimų pagal Direktyvos 90/364 2 straipsnį, 1968 m. spalio 15 d. Tarybos direktyvos 68/360/EEB dėl valstybių narių darbuotojų bei jų šeimų judėjimo ir teisės apsigyventi Bendrijoje apribojimų panaikinimo (OL L 257, p. 13) 4 straipsnį, 1973 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos 73/148/EEB dėl valstybių narių piliečių judėjimo ir gyvenimo Bendrijoje apribojimų, susijusių su įsisteigimu ir paslaugų teikimu, panaikinimo (OL L 172, p. 14) 4 straipsnį, 1993 m. spalio 29 d. Tarybos direktyvos 93/96/EEB dėl studentų teisės apsigyventi (OL L 317, p. 59) 2 straipsnį ir 1990 m. birželio 28 d. Tarybos direktyvos 90/365/EEB dėl pagal darbo sutartį ir savarankiškai dirbančių asmenų, kurie nutraukė savo profesinę veiklą, teisės apsigyventi (OL L 180, p. 28) 2 straipsnį.

Teisinis pagrindas

Bendrijos teisės aktai

2 Direktyvos 90/364 1 straipsnio 1 dalies pirmojoje pastraipoje nustatyta:

„Valstybės narės suteikia teisę jose apsigyventi kitų valstybių narių piliečiams, kurie neturi šios teisės pagal kitus Bendrijos teisės aktus, ir jų šeimos nariams, kaip apibrėžta šio straipsnio 2 dalyje, jeigu priimančiojoje valstybėje narėje jiems bei jų šeimos nariams taikomas ligos draudimas bet kurios rizikos atžvilgiu ir jeigu savo gyvenimo atitinkamoje valstybėje narėje laikotarpiu jie turi pakankamai lėšų, kad netaptų našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai."

3 Šios direktyvos 2 straipsnio 1 dalis numato:

„Teisę apsigyventi kitoje valstybėje narėje patvirtina išduodamas dokumentas – „EEB valstybės narės piliečio leidimas apsigyventi", kurio galiojimas gali būti apribotas penkeriems metams su pratęsimo galimybe. Tačiau tuo atveju, kai, jų nuomone, tai yra būtina, valstybės narės gali pareikalauti, kad leidimo galiojimas būtų dar kartą patvirtintas pirmųjų dvejų gyvenimo kitoje valstybėje narėje metų pabaigoje. Jeigu šeimos narys nėra valstybės narės pilietis, jam ar jai turi būti išduotas dokumentas, leidžiantis apsigyventi šalyje, kurio galiojimas būtų toks pat kaip dokumento, kuris yra išduotas jį ar ją išlaikančiam piliečiui.

Išduodant leidimą apsigyventi šalyje ar atitinkamą dokumentą, valstybė narė gali paprašyti, kad paraišką pateikęs asmuo pateiktų tik galiojantį asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą arba pasą ir įrodymus, kad jis arba ji atitinka 1 straipsnyje nustatytas sąlygas."

4 Pagal šios direktyvos 3 straipsnį teisė apsigyventi galioja tol, kol jos turėtojas atitinka šios direktyvos 1 straipsnyje nustatytas sąlygas.

5 Direktyvos 68/360 4 straipsnis nustato:

„1. Valstybės narės suteikia teisę apsigyventi savo teritorijoje asmenims, išvardytiems 1 straipsnyje, galintiems pateikti šio straipsnio 3 dalyje nurodytus dokumentus.

2. Kaip teisės apsigyventi įrodymas yra išduodamas dokumentas su tokiu pavadinimu: Leidimas apsigyventi EEB valstybės narės piliečiui. <...>

3. Kad EEB valstybės narės piliečiui būtų išduotas leidimas apsigyventi, valstybės narės gali reikalauti pateikti tik tokius dokumentus: <...>"

6 Direktyvos 73/148 4 straipsnio 1 dalies pirmojoje ir antrojoje pastraipose nurodoma:

„Kiekviena valstybė narė kitų valstybių narių piliečiams, norintiems įsisteigti jos teritorijoje, kad galėtų verstis savarankiškai dirbančių asmenų veikla, suteikia teisę nuolat gyventi, kai remiantis Sutartimi panaikinami tokios veiklos apribojimai.

Teisei apsigyventi įrodyti išduodamas „Europos Bendrijų valstybės narės piliečio leidimas gyventi". <...>

7 Šios direktyvos 6 straipsnis numato:

„Valstybė narė leidimui gyventi gauti ar teisei gyventi nereikalauja pareiškėjo pateikti bet kuriuos kitus dokumentus, išskyrus:

a) asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą ar pasą, kurį pateikęs jis atvyko į valstybės narės teritoriją;

b) įrodymą, kad jis arba ji priklauso 1 ir 4 straipsniuose minėtai asmenų grupei."

8 Direktyvos 93/96 1 straipsnis numato:

„Siekdamos nustatyti sąlygas, kurios padėtų naudotis teise apsigyventi, ir užtikrinti galimybę siekti profesinio mokymo nediskriminuojant valstybių narių piliečių, kurie buvo priimti į profesinio mokymo kursus kitoje valstybėje narėje, valstybės narės pripažįsta studentų, kurie yra valstybės narės piliečiai ir kurie nesinaudoja šia teise pagal kitas Bendrijos teisės nuostatas, bei šio studento sutuoktinio ir jo išlaikomų vaikų teisę apsigyventi, jei studentas atitinkamą nacionalinę instituciją įtikina, jog turi pakankamai lėšų, kad per savo gyvenimo laikotarpį priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai netaps našta pateikdamas pranešimą ar pasinaudodamas bent jau lygiavertėmis kitomis pasirinktomis alternatyviomis priemonėmis, jei minėtas studentas yra įtrauktas į pripažintos mokymo įstaigos sąrašus iš esmės dėl to, kad jis joje lanko profesinio mokymo kursus ir priimančioje valstybėje narėje nuo įvairių rūšių rizikos apsidraudęs sveikatą."

9 Pagal šios direktyvos 2 straipsnio 1 dalies antrosios ir trečiosios pastraipų nuostatas:

„Teisę apsigyventi liudija išduotas dokumentas, vadinamas „Bendrijos valstybės narės piliečio leidimu gyventi šalyje" <...>

Išduodant leidimą apsigyventi šalyje ar atitinkamą dokumentą, valstybė narė gali paprašyti, kad paraišką pateikęs asmuo pateiktų tik galiojantį asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą arba pasą ir įrodymus, kad jis arba ji atitinka 1 straipsnyje nustatytas sąlygas."

10 Direktyvos 90/365 1 straipsnio 1 dalies pirmoji pastraipa nustato:

„Valstybės narės suteikia teisę apsigyventi pagal darbo sutartį arba savarankiškai dirbusiems kitų valstybių narių piliečiams ir jų šeimos nariams, kaip apibrėžta šio straipsnio 2 dalyje, jei jie gauna tokio dydžio invalidumo arba ankstyvo pensinio amžiaus pensijas, senatvės pensijas arba nelaimingo atsitikimo darbe ar profesinės ligos pensijas, kokio pakanka, kad tokie asmenys netaptų našta priimančiosios valstybės narės socialinės apsaugos sistemai jų gyvenimo toje valstybėje laikotarpiu ir jei jie yra apdrausti ligos draudimu nuo bet kurios rizikos priimančiojoje valstybėje narėje."

11 Šios direktyvos 2 straipsnio 1 dalis numato:

„Teisę apsigyventi patvirtina išduodamas dokumentas – „EEB valstybės narės piliečio leidimas apsigyventi šalyje"

<...>

Išduodant leidimą apsigyventi šalyje ar atitinkamą dokumentą, valstybė narė gali paprašyti, kad paraišką pateikęs asmuo pateiktų tik galiojantį asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą arba pasą ir įrodymus, kad jis arba ji atitinka 1 straipsnyje nustatytas sąlygas."

Nacionalinės teisės aktai

12 Sąjungos piliečių apsigyvenimo Belgijoje sąlygas reglamentuoja 1981 m. spalio 8 d. Karaliaus dekreto dėl užsieniečių patekimo į teritoriją, apsigyvenimo, įsisteigimo ir

išsiuntimo (1981 m. spalio 27 d. *Moniteur belge*, p. 1), iš dalies pakeisto 1998 m. birželio 12 d. Karaliaus dekretu (1998 m. rugpjūčio 21 d. *Moniteur belge*, p. 26854, toliau – Karaliaus dekretas), nuostatos.

13 Dėl Direktyvos 90/364 numatytos valstybių narių piliečių teisės apsigyventi Karaliaus dekreto 53 straipsnis nustato:

„1. Užsienietis, EB pilietis, <...> gali pasinaudoti teise įsisteigti Karalystėje su sąlyga, kad jis turi ligos draudimą, apimantį rizikas Belgijoje, ir su sąlyga, jog jis turi pakankamai lėšų, kad netaptų našta valdžios institucijoms.

2. <...>

Per penkis mėnesius nuo prašymo įsisteigti pateikimo užsienietis, ES pilietis, turi pateikti visus įrodymus, patvirtinančius, jog jis atitinka 1 (dalyje) nustatytas sąlygas.

<...>

4. Ministras ar jo įgaliotas asmuo atsisako leisti įsisteigti, jei nebuvo įvykdytos įsisteigimui taikomos sąlygos. Meras ar jo įgaliotas asmuo atsisako leisti įsisteigti, jei reikiami dokumentai nebuvo pateikti per (penkių mėnesių) terminą.

Abiem atvejais apie šį sprendimą užsieniečiui pranešama jam įteikiant dokumentą <...>, jei reikia, kartu su įsakymu išvykti iš teritorijos.

<...>

6. Atsisakius leisti įsisteigti pagal 4 (dalį), praėjus penkiems mėnesiams po prašymo (...) užsieniečiui, EB piliečiui, taikomas įsakymas išvykti iš teritorijos. Įsakymas išvykti iš teritorijos yra vykdytinas praėjus penkiolikai dienų nuo registracijos liudijimo galiojimo pasibaigimo."

14 1998 m. liepos 14 d. Cirkuliaro dėl užsieniečių, EB piliečių, ir jų šeimos narių bei užsieniečių, Belgijos piliečių šeimos narių apsigyvenimo sąlygų (1998 m. rugpjūčio 21 d. *Moniteur belge*, p. 27032) 5 straipsnio trečiosios pastraipos b punkto 1 papunktis patvirtina, kad per nustatytą terminą nepateikus reikiamų įrodymų administracija yra įpareigota ne tik atsisakyti leisti apsigyventi, bet ir įteikti įsakymą išvykti iš nacionalinės teritorijos.

15 Dėl pagal darbo sutartį ar savarankiškai dirbančių darbuotojų teisės apsigyventi Karaliaus dekreto 45 straipsnis nustato:

„1. Užsienietis, EB pilietis, į Belgiją atvykęs dirbti pagal darbo sutartį ar savarankiškai <...> yra <...> įrašomas į užsieniečių registrą ir jam įteikiamas registracijos liudijimas, <...> galiojantis penkis mėnesius nuo išdavimo dienos.

<...>

Iki pasibaigiant penkiems mėnesiams po prašymo leisti įsisteigti pateikimo, užsienietis, EB pilietis, privalo pateikti arba <...> darbdavio pažymą, jei jis dirba ar ketina dirbti pagal darbo sutartį, arba užsiimti jo profesija reikiamus dokumentus, jei jis dirba ar ketina dirbti savarankiškai.

<...>

3. Jei įsisteigimui taikomos sąlygos nebuvo įvykdytos, ministras ar jo įgaliotas asmuo atsisako leisti įsisteigti. Jei per 1 (dalies) 3 pastraipoje nustatytą terminą nebuvo pateikti reikiami dokumentai, meras ar jo įgaliotas asmuo atsisako leisti įsisteigti.

Abiem atvejais <...> sprendimas įteikiamas užsieniečiui, jei reikia, kartu su įsakymu išvykti iš teritorijos.

<...>

5. <...> Įsakymas išvykti iš teritorijos yra vykdytinas praėjus trisdešimčiai dienų nuo registracijos liudijimo galiojimo pasibaigimo.

<...>"

16 Panašiai pagal darbo sutartį ar savarankiškai dirbančių asmenų, nutraukusių savo profesinę veiklą, atžvilgiu Karaliaus dekreto 51 straipsnio 4 dalis nustato, kad per penkis mėnesius nuo prašymo leisti įsisteigti reikiamų dokumentų nepateikusiam

užsieniečiui įteikiamas sprendimas apie atsisakymą leisti įsisteigti kartu su įsakymu išvykti iš teritorijos. Įsakymas išvykti iš teritorijos yra vykdytinas praėjus penkiolikai dienų po registracijos liudijimo galiojimo pasibaigimo.

17 Studentų teisės apsigyventi atveju Karaliaus dekreto 55 straipsnis numato, kad valstybės narės piliečiui per tris mėnesius po prašymo leisti apsigyventi pateikimo nepateikus jokių įrodymų, iš kurių būtų galima nustatyti, kad jis atitinka apsigyvenimo sąlygas, savivaldos administracija jam įteikia sprendimą, jog jis nebeturi teisės gyventi šalyje, kartu su įsakymu išvykti iš teritorijos.

Ikiteisminė procedūra

18 Iš bylos medžiagos matyti, kad Komisija gavo įvairių skundų dėl Belgijos teisės aktų ir administracinės praktikos, susijusių, pirma, su leidimo apsigyventi suteikimo pagal Direktyvą 90/364 sąlygomis ir, antra, su Sąjungos piliečiams skirtais įsakymais išvykti iš teritorijos.

19 Komisija tvirtina, kad jos dėmesį ypač atkreipė Portugalijos pilietės De Figueiredo situacija, pastarajai 1999 m. rugpjūtį su trimis dukterimis atvykus į Belgiją apsigyventi su savo ilgamečiu partneriu, Belgijos piliečiu. 1999 m. rugpjūčio 30 d. surašytoje atvykimo deklaracijoje pažymima, kad apsigyventi jai leista iki 1999 m. spalio 29 dienos. De Figueiredo partneris tuo pačiu metu pateikė dokumentą apie su apsigyvenimu susijusių išlaidų prisiėmimą.

20 1999 m. gruodžio 16 d. De Figueiredo buvo įteiktas įsakymas išvykti iš teritorijos motyvuojant tuo, kad ji tebegyveno Belgijoje pasibaigus atvykimo deklaracijoje nurodytai pasibaigimo datai. Belgijos valdžios institucijos laikėsi nuomonės, kad suinteresuotasis asmuo neįvykdė Direktyvos 90/364 1 straipsnyje numatytos pakankamų lėšų turėjimo sąlygos, patikslindamos, kad jos partnerio pasirašyto įsipareigojimo padengti išlaidas nepakanka įrodyti, kad ji turi pakankamai lėšų.

21 Belgijos valdžios institucijoms ir Komisijai pasikeitus laiškais, 2001 m. gegužės 8 d. Komisija oficialiu pranešimu Belgijos Karalystei nurodė, kad, jos manymu, lėšos, į kurias turi būti atsižvelgiama, yra ne tik asmens, prašančio suteikti leidimą apsigyventi, asmeninės lėšos. Be to, kiek tai susiję su įsakymu išvykti iš nacionalinės teritorijos, Komisija abejoja Belgijos teisėje įtvirtinto administracijos sprendimo priimti šį įsakymą automatizmo, nustačius, kad nebuvo pateikti leidimui apsigyventi gauti būtini įrodymai, pagrįstumu.

22 Savo atsakyme į oficialų pranešimą Belgijos valdžios institucijos pažymėjo, kad, jų nuomone, Direktyvos 90/364 1 straipsnio 1 dalies pirmoji pastraipa reiškia, kad Sąjungos pilietis, besiremiantis šioje direktyvoje numatyta galimybe, privalo turėti pakankamai asmeninių lėšų.

23 Šios valdžios institucijos tvirtino, kad taip pat galima atsižvelgti ir į trečiųjų asmenų pajamas, jei šios priklauso ginančio teisę pasinaudoti Direktyva 90/364 Sąjungos piliečio sutuoktiniui ir (arba) vaikams. Ryšys tarp šio piliečio ir asmens, jo nurodyto kaip pajamų šaltinio, nors ir dalinio, turi būti įtvirtintas teisiškai, kad priimančioji valstybė narė būtų tikra, jog šis asmuo turi teisinę pareigą, leidžiančią finansiškai remti Sąjungos pilietį.

24 Be to, Belgijos valdžios institucijos pažymėjo, kad, jų vertinimu, jos turi teisę imtis išsiuntimo priemonių prieš Sąjungos pilietį, Belgijoje gyvenantį ilgiau negu tris mėnesius, kuris nepradėjo įsisteigimo procedūros arba nepateikė dokumentų, reikalingų jo pateikto prašymo leisti įsisteigti nagrinėjimui.

25 Manydama, kad Belgijos Karalystės argumentai atsakant į oficialų pranešimą nėra įtikinantys, 2002 m. balandžio 3 d. Komisija šiai valstybei narei nusiuntė pagrįstą nuomonę, nurodydama per du mėnesius nuo jos gavimo imtis būtinų priemonių, kad į ją būtų tinkamai atsižvelgta.

26 Kadangi Belgijos Karalystės pateikti atsakymai į šią pagrįstą nuomonę Komisijos nepatenkino, ji pareiškė šį ieškinį.

27 2004 m. kovo 9 d. Teisingumo Teismo pirmininko nutartimi Jungtinei Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystei leista įstoti į bylą Belgijos Karalystės reikalavimams paremti.

Dėl ieškinio

Dėl pirmojo kaltinimo, susijusio su sąlyga, pagal kurią Sąjungos pilietis privalo turėti pakankamai asmeninių lėšų

Šalių argumentai

28 Komisija tvirtina, kad Direktyvos 90/364 1 straipsnio 1 dalies pirmoji pastraipa visai nereikalauja, kad Sąjungos pilietis turėtų pakankamai asmeninių lėšų, kurių užtektų jam ir jo šeimos nariams.

29 Pažodinį šios nuostatos aiškinimą paremia Direktyva 90/364 siekiamas tikslas – išvengti, kad asmenys, turintys teisę apsigyventi kitoje valstybėje narėje, ar jų šeimos nariai taptų našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai. Komisija tvirtina, kad siekiant šio tikslo yra nelabai svarbu, ar lėšos priklauso asmeniui, turinčiam teisę apsigyventi kitoje valstybėje narėje, ar jų šaltinis kitas.

30 Taigi visos šios lėšos ar jų dalis gali priklausyti giminaičiui ar trečiajam asmeniui, pavyzdžiui, su asmeniu, turinčiu teisę apsigyventi kitoje valstybėje narėje, kartu gyvenančiam arba už jį laiduojančiam, jei yra pateikti reikiami įrodymai. Komisijos vertinimu, tai, kad Belgijos valdžios institucijos išskiria pajamų kilmę pagal tai, ar jos priklauso asmenims, su kuriais Sąjungos pilietis yra susijęs teisiniais ryšiais, ar tokiems asmenims nepriklauso, yra dirbtina, ir tam Bendrijos teisėje nėra jokio pagrindo.

31 Komisija prieina prie išvados, kad reikalaudamos, jog pats Sąjungos pilietis turėtų jam ir jo šeimai pakankamai lėšų, Belgijos valdžios institucijos pažeidžia EB 18 straipsnį ir, taikydamos Direktyvoje 90/364 suformuluotą sąlygą dėl lėšų turėjimo pakankamai, nesilaiko proporcingumo principo.

32 Prieš tai laikiusis griežtesnės pozicijos, triplike Belgijos Karalystė savo poziciją sušvelnino sutikdama atsižvelgti į partnerio lėšas, tačiau tik tais atvejais, kai pastarasis, pasirašydamas pagalbos sąlygą turinčią notarinės formos sutartį, įsipareigoja jas suteikti Sąjungos piliečiui.

33 Šių lėšų kilmės klausimu Jungtinė Karalystė tvirtina, kad teisės apsigyventi prašantis asmuo privalo turėti pakankamai asmeninių lėšų, nepripažįstant jam galimybės pasiremti jo šeimos nario lėšomis.

Teisingumo Teismo vertinimas

— Pirminės pastabos

34 EB 18 straipsnio 1 dalyje numatyta teisė apsigyventi valstybių narių teritorijoje yra tiesiogiai pripažįstama kiekvienam Sąjungos piliečiui aiškia ir tikslia EB sutarties nuostata, taikant sąlygas ir apribojimus, numatytus Sutartyje ir jos įgyvendinimo nuostatose (žr. 2002 m. rugsėjo 17 d. Sprendimo *Baumbast ir R*, C-413/99, Rink. p. I-7091, 84 ir 85 punktus).

35 Nagrinėjamu atveju šie apribojimai ir sąlygos yra numatyti Direktyvoje 90/364.

36 Iš šios direktyvos 1 straipsnio 1 dalies pirmosios pastraipos išplaukia, kad valstybės narės gali reikalauti, jog norintys pasinaudoti teise apsigyventi jų teritorijoje kitos valstybės narės piliečiai bei jų šeimos nariai priimančiojoje valstybėje narėje būtų apsidraudę ligos draudimu bet kokios rizikos atžvilgiu ir turėtų pakankamai lėšų, kad šio apsigyvenimo metu netaptų našta šios valstybės narės socialinės paramos sistemai.

37 Šios sąlygos, skaitomos atsižvelgiant į šios direktyvos ketvirtąją konstatuojamąją dalį, remiantis kuria asmenys, turintys teisę apsigyventi kitoje valstybėje narėje, neturi tapti pernelyg didele našta priimančiosios valstybės narės viešiesiems finansams, pagrįstos idėja, kad Sąjungos piliečių laisvės apsigyventi įgyvendinimo galimybė gali priklausyti nuo teisėtų valstybių narių interesų (minėto sprendimo *Baumbast ir R* 90 punktas).

— Pirmojo kaltinimo nagrinėjimas

38 Pirmuoju kaltinimu Komisija Belgijos Karalystę kaltina, kad taikydama Direktyvą 90/364 ji atsižvelgia tik į asmenines Sąjungos piliečio, prašančio suteikti teisę apsigyventi valstybėje narėje, jo sutuoktinio arba šio piliečio vaiko lėšas, neatsižvelgdama į trečiojo asmens, konkrečiai kalbant, partnerio, su kuriuo jis neturi jokio teisinio ryšio, lėšas.

39 Primintina, kad pagal nusistovėjusią teismų praktiką Direktyvos 90/364 1 straipsnio 1 dalies pirmojoje pastraipoje nustatytos sąlygos ir apribojimai turi būti taikomi laikantis Bendrijos teisės nustatytų ribų bei bendrųjų šios teisės principų, ypač proporcingumo principo. Tai reiškia, kad šioje srityje priimtos nacionalinės teisės normos turi būti būtinos ir tinkamos keliamam tikslui įgyvendinti (žr. minėto sprendimo *Baumbast ir R* 91 punktą).

40 2004 m. spalio 19 d. Sprendimo *Zhu ir Chen* (C-200/02, Rink. p. I-9925) 30 ir 31 punktuose Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, pagal patį Direktyvos 90/364 1 straipsnio 1 dalies pirmosios pastraipos tekstą, pakanka, kad valstybės narės piliečiai „turi" pakankamai lėšų, ir ši nuostata nenustato jokių reikalavimų lėšų kilmei. Tokio išaiškinimo teisingumas patvirtinamas ir tuo, kad pagrindinį principą, kaip antai laisvą asmenų judėjimą, įtvirtinančios nuostatos turi būti aiškinamos plačiai.

41 Toliau Teisingumo Teismas teigė, kad toks Direktyvoje 90/364 numatytos sąlygos turėti pakankamai lėšų aiškinimas, pagal kurį suinteresuotasis asmuo privalo pats disponuoti šiomis lėšomis ir negali šiuo atžvilgiu pasiremti jį lydinčio jo šeimos nario lėšomis, greta šio direktyvoje numatyto reikalavimo nustatytų papildomą reikala-

vimą dėl lėšų kilmės, kuris būtų neproporcinga kliūtis naudotis EB 18 straipsnyje įtvirtinta pagrindine teise laisvai judėti ir apsigyventi, nes jis nėra būtinas norint pasiekti iškeltą tikslą – apsaugoti valstybių narių viešuosius finansus (minėto sprendimo *Zhu ir Chen* 33 punktas).

42 Iš šios teismo praktikos išplaukia, kad tiek, kiek finansines lėšas užtikrina Sąjungos piliečio šeimos narys, Direktyvos 90/364 1 straipsnio 1 dalies pirmojoje pastraipoje numatyta sąlyga dėl pakankamų lėšų buvimo yra įvykdyta.

43 Nagrinėtinas klausimas, ar išvada būtų ta pati, jei Sąjungos pilietis ketintų pasiremti priimančiojoje valstybėje narėje gyvenančio jo partnerio lėšomis.

44 Šis nagrinėjimas iš esmės susijęs su šių pajamų kilmės klausimu, priimančiosios valstybės narės valdžios institucijoms bet kuriuo atveju turint teisę atlikti būtinus jų egzistavimo, dydžio ir galimumo jas panaudoti patikrinimus.

45 Belgijos Karalystė pripažįsta, kad į šias pajamas galima atsižvelgti tiek, kiek jos priklausytų asmeniui, su teise apsigyventi norinčiu pasinaudoti asmeniu susijusiam teisiniu ryšiu, įpareigojančiu jį išlaikyti šį asmenį. Ji tvirtina, kad šį reikalavimą pateisina aplinkybė, kad jei ji sutiktų atsižvelgti į pajamas asmens, kurio ryšys su Sąjungos piliečiu nėra teisiškai apibrėžtas, ir todėl gali būti nesunkiai nutrauktas, kiltų per didelis pavojus, kad praėjus tam tikram laikui pilietis taptų našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai.

46 Su šiuo pateisinimu negalima sutikti; sąlyga, kad tarp lėšų davėjo ir jomis besinaudojančio asmens egzistuotų toks teisinis ryšys, kokį nurodė Belgijos Karalystė, yra neproporcinga ir viršija tai, kas būtina tikslui, kuriam skirta Direktyva 90/364, būtent apsaugoti priimančiosios valstybės narės viešuosius finansus, pasiekti.

47 Pakankamų lėšų, ar jos būtų asmeninės, ar priklausytų trečiajam asmeniui, praradimas visuomet yra paslėptas pavojus, taip pat ir tuo atveju, jei pastarasis įsipareigotų finansiškai remti teisės apsigyventi turėtoją. Todėl šių lėšų kilmė pati savaime nesumažina pavojaus, kad toks praradimas įvyks; ar toks pavojus kils priklauso nuo susiklosčiusių aplinkybių.

48 Atsižvelgiant į šią aplinkybę, siekiant apsaugoti teisėtus priimančiosios valstybės narės interesus, Direktyvoje 90/364 yra įtvirtintos nuostatos, pastarajai leidžiančios veikti finansinių lėšų praradimo atveju, siekiant išvengti to, kad teisės apsigyventi valstybėje narėje turėtojas taptų našta šios valstybės viešiesiems finansams.

49 Taigi Direktyvos 90/364 3 straipsnis nustato, kad teisė gyventi valstybėje narėje išlieka tol, kol šia teise besinaudojantys asmenys atitinka šios direktyvos 1 straipsnyje numatytas sąlygas.

50 Ši nuostata priimančiajai valstybei narei leidžia kontroliuoti, kad Sąjungos piliečiai, besinaudojantys teise apsigyventi šioje valstybėje narėje, visą jų apsigyvenimo laiką atitiktų šiuo atžvilgiu Direktyvoje 90/364 numatytus reikalavimus. Be to, šios direktyvos 2 straipsnio 1 dalies pirmoji pastraipa valstybėms narėms leidžia pareikalauti, jei jos mano tai esant būtina, kad leidimo apsigyventi galiojimas būtų dar kartą patvirtintas pirmųjų dvejų gyvenimo kitoje valstybėje narėje metų pabaigoje.

51 Iš viso to, kas pirmiau išdėstyta, išplaukia, kad taikydama Direktyvą 90/364 valstybės narės piliečiams, norintiems pasinaudoti iš šios direktyvos bei iš EB 18 straipsnio kylančiomis teisėmis, neatsižvelgdama į priimančiojoje valstybėje narėje gyvenančio partnerio pajamas, jei nėra notaro patvirtintos ir pagalbos sąlygą turinčios sutarties, Belgijos Karalystė neįvykdė įsipareigojimų pagal šį EB 18 straipsnį ir šią direktyvą.

52 Šiomis aplinkybėmis konstatuotina, kad pirmas Komisijos nurodytas kaltinimas yra pagrįstas.

Dėl antrojo kaltinimo, susijusio su įsakymu išvykti iš teritorijos, įteikiamu Sąjungos piliečiams, per nustatytą terminą nepateikusiems dokumentų, reikalingų leidimui apsigyventi išduoti

Šalių argumentai

53 Komisija tvirtina, kad sprendimai dėl Sąjungos piliečio išsiuntimo, be to, kas susiję su viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ir visuomenės sveikatos sumetimais, gali būti pagrįsti tik tuo, kad suinteresuotasis asmuo neatitinka arba nebetenkina Bendrijos teisėje pasinaudojimui teise apsigyventi numatytų sąlygų.

54 Tačiau Sąjungos pilietis Belgijos valdžios institucijų įteiktu sprendimu dėl išsiuntimo iš tiesų baudžiamas už tai, kad šis asmuo per nustatytą terminą nepateikė dokumentų, reikalingų tam, kad jam būtų išduotas leidimas apsigyventi.

55 Komisijos vertinimu, tai, kad suinteresuotasis asmuo neįvykdė administracinių reikalavimų, kurių reikia leidimui apsigyventi gauti, nebūtinai reiškia, kad jis iš tiesų neatitinka Bendrijos teisės reikalavimų, skirtų teisės apsigyventi pripažinimui. Todėl automatinis įsakymo išvykti iš nacionalinės teritorijos įteikimas prieštarauja Direktyvos 90/364 2 straipsniui, Direktyvos 68/360 4 straipsniui, Direktyvos 73/148 4 straipsniui, Direktyvos 96/93 2 straipsniui ir Direktyvos 90/365 2 straipsniui.

56 Gindamasi Belgijos Karalystė tvirtina, kad valstybės narės pilietis kitoje valstybėje narėje gali gyventi ilgiau negu tris mėnesius, tik jei jis atitinka įvairiuose reglamentuose ir direktyvose laisvo judėjimo srityje numatytas sąlygas. Kai jis atitinka šiuos reikalavimus, o tai gali būti įrodyta tik pateikiant tuose pačiuose reglamentuose ir direktyvose nurodytus dokumentus, jis naudojasi jų suteikta apsauga ir jam turi būti išduotas jo teisę laisvai judėti liudijantis leidimas apsigyventi.

57 Belgijos Karalystės teigimu, dokumentų, įrodančių, kad šios sąlygos įvykdytos, pateikimas yra naudojimosi teise apsigyventi sąlyga *sine qua non*.

58 Vadinasi, jei Sąjungos pilietis per nustatytą terminą – nagrinėjamu atveju penkių mėnesių terminą – nepateikė dokumentų, būtinų siekiant nustatyti, kad jis atitinka sąlygas, numatytas jo teisei apsigyventi pripažinti, manytina, kad jis Belgijoje ilgiau negu tris mėnesius gyveno be teisėto pagrindo, ir šiomis aplinkybėmis išsiuntimo priemonė būtų pateisinama.

59 Vis dėlto Belgijos Karalystė atkreipia dėmesį į šios išsiuntimo priemonės santykinį pobūdį. Iš tiesų ji nėra vykdoma taikant prievartą ir ja, užbaigiant prašymo išduoti leidimą apsigyventi procedūrą, siekiama nustatyti, kad atitinkamas Sąjungos pilietis neturi jokios teisės, jam leidžiančios ilgiau negu tris mėnesius gyventi Belgijos teritorijoje.

60 Ji taip pat nurodo, kad suinteresuotajam asmeniui niekas nekliudo pradėti naują įsisteigimo procedūrą, kurios metu jis gali pateikti įrodymus, jog jis atitinka apsigyvenimui taikomas sąlygas.

61 Jungtinė Karalystė tvirtina, kad kai leidimo apsigyventi prašantis asmuo per nustatytą terminą nepateikia reikiamų įrodymų, kompetentinga nacionalinės valdžios institucija privalo turėti teisę šio asmens atžvilgiu priimti neigiamą sprendimą.

Teisingumo Teismo vertinimas

— Pirminės pastabos

62 Sutartimi siekiamų tikslų prasme valstybės narės piliečių teisė patekti į kitos valstybės narės teritoriją ir joje apsigyventi reiškia tiesiogiai Sutartimi arba tam tikrais atvejais šią Sutartį įgyvendinant priimtomis nuostatomis suteiktą teisę (žr. 1976 m. balandžio 8 d. Sprendimo *Royer*, 48/75, Rink. p. 497, 31 punktą).

63 Leidimo apsigyventi valstybės narės piliečiui išdavimas turi būti laikomas ne teises suteikiančiu veiksmu, bet valstybės narės veiksmu, skirtu konstatuoti konkrečią kitos valstybės narės piliečio padėtį Bendrijos teisės nuostatų atžvilgiu (minėto sprendimo *Royer* 33 punktas ir 2002 m. liepos 25 d. Sprendimo *MRAX*, C-459/99, Rink. p. I-6591, 74 punktas).

64 Vis dėlto, kadangi EB 18 straipsnyje pripažinta teisė apsigyventi nėra besąlygiška, Sąjungos piliečiai turi pateikti įrodymus, kad jie atitinka atitinkamų Bendrijos teisės nuostatų šiuo atžvilgiu nustatytas sąlygas.

65 Leidimo apsigyventi išdavimo sąlygas reglamentuoja: pagal darbo sutartį dirbančių asmenų atžvilgiu – Direktyva 68/360, savarankiškai dirbančių asmenų atžvilgiu – Direktyva 73/148, studentų atžvilgiu – Direktyva 93/96, pagal darbo sutartį ir savarankiškai dirbančių asmenų, kurie nutraukė savo profesinę veiklą, atžvilgiu – Direktyva 90/365 ir Bendrijos piliečių, kurie neturi teisės apsigyventi pagal kitus Bendrijos teisės aktus, atžvilgiu – Direktyva 90/364.

— Antrojo kaltinimo nagrinėjimas

66 Tik tuo atveju, kai valstybės narės pilietis negali įrodyti, kad jis tenkina visas teisei apsigyventi taikomas sąlygas, priimančioji valstybė narė, laikydamasi Bendrijos teisės nustatytų apribojimų, gali taikyti išsiuntimo priemones (šiuo klausimu žr. 2005 m. vasario 17 d. Sprendimo *Oulane*, C-215/03, Rink. p. I-1215, p 55.)

67 Tačiau antruoju kaltinimu Komisija priekaištauja dėl Belgijos teisės aktų, pagal kuriuos tai, kad valstybės narės pilietis per nustatytą terminą nepateikė įrodymų, reikiamų leidimui apsigyventi išduoti, automatiškai lemia įsakymo išsiųsti įteikimą.

68 Tokia automatinio išsiuntimo priemonė kelia pavojų pačiai Bendrijos teisės tiesiogiai suteiktos teisės apsigyventi esmei. Nors valstybė narė gali, jei reikia, taikyti išsiuntimo priemonę tuo atveju, jei valstybės narės pilietis per nustatytą terminą nesugeba pateikti dokumentų, įrodančių, kad jis atitinka reikiamas finansines sąlygas, tokia išsiuntimo priemonė, kokia numatyta Belgijos teisės aktuose, dėl jos automatinio pobūdžio yra neproporcinga.

69 Iš tiesų, dėl įsakymo išsiųsti automatizmo šis teisės aktas neleidžia atsižvelgti į priežastis, dėl kurių suinteresuotasis asmuo neatliko būtinų administracinių veiksmų, ir į jo galutinį sugebėjimą įrodyti, kad jis atitinka Bendrijos teisės jo teisei apsigyventi taikomas sąlygas.

70 Šiuo atžvilgiu aplinkybė, kad įsakymai išsiųsti realiai nevykdomi nedelsiant, nėra svarbi. Belgijos teisės aktai, konkrečiai kalbant, Karaliaus dekreto 45, 51 ir 53 straipsniai, numato terminus, kuriems pasibaigus priimti įsakymai išsiųsti tampa vykdytini. Bet kuriuo atveju tariamai santykinis įsakymų išsiųsti pobūdis nepašalina fakto, kad šios priemonės yra neproporcingos pažeidimo sunkumui ir gali atgrasinti Sąjungos piliečius nuo pasinaudojimo jų laisvo judėjimo teise.

71 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta pirmiau, antrasis Komisijos nurodytas kaltinimas pripažintinas pagrįstas.

72 Taigi konstatuotina, kad:

— taikydama Direktyvą 90/364 valstybės narės piliečiams, norintiems pasinaudoti iš šios direktyvos bei iš EB 18 straipsnio kylančiomis teisėmis, neatsižvelgdama į priimančiojoje valstybėje narėje gyvenančio partnerio pajamas, jei nėra notaro patvirtintos ir pagalbos sąlygą turinčios sutarties, Belgijos Karalystė neįvykdė įsipareigojimų pagal šį EB 18 straipsnį ir šią direktyvą,

— numatydama galimybę automatiškai įteikti įsakymą išvykti iš nacionalinės teritorijos Sąjungos piliečiams, kurie per nustatytą terminą nepateikė leidimui apsigyventi išduoti reikiamų dokumentų, Belgijos Karalystė neįvykdė įsipareigojimų pagal Direktyvos 90/364 2 straipsnį, Direktyvos 68/360 4 straipsnį, Direktyvos 73/148 4 straipsnį, Direktyvos 93/96 2 straipsnį ir Direktyvos 90/365 2 straipsnį.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

73 Pagal Procedūros reglamento 69 straipsnio 2 dalį pralaimėjusiai šaliai nurodoma padengti bylinėjimosi išlaidas, jeigu laimėjusi šalis to prašė. Kadangi Komisija prašė priteisti bylinėjimosi išlaidas ir Belgijos Karalystė pralaimėjo bylą, pastaroji turi jas padengti. Pagal Procedūros reglamento 69 straipsnio 4 dalį įstojusios į bylą šalys padengia savo bylinėjimosi išlaidas.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

1. a) **taikydama Direktyvą 90/364 valstybės narės piliečiams, norintiems pasinaudoti iš šios direktyvos bei iš EB 18 straipsnio kylančiomis teisėmis, neatsižvelgdama į priimančiojoje valstybėje narėje gyvenančio partnerio pajamas, jei nėra notaro patvirtintos ir pagalbos sąlygą turinčios sutarties, Belgijos Karalystė neįvykdė įsipareigojimų pagal minėtą EB 18 straipsnį ir šią direktyvą;**

   b) **numatydama galimybę automatiškai įteikti įsakymą išvykti iš nacionalinės teritorijos Sąjungos piliečiams, kurie per nustatytą terminą nepateikė leidimui apsigyventi išduoti reikiamų dokumentų, Belgijos Karalystė neįvykdė įsipareigojimų pagal Direktyvos 90/364 2 straipsnį, Direktyvos 68/360 4 straipsnį, Direktyvos 73/148 4 straipsnį, Direktyvos 93/96 2 straipsnį ir Direktyvos 90/365 2 straipsnį.**

2. **Priteisti iš Belgijos Karalystės bylinėjimosi išlaidas.**

3. **Jungtinė Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystė padengia savo bylinėjimosi išlaidas.**

Parašai.